

USKONTOJEN UHRIEN TUKI UUT RY

Selvityksiä 1/2013. Julkaistu 28.6.2013

Joni Valkila, Uskontojen uhrien tuki UUT ry:n
toiminnanjohtaja

VANHOILLISLESTADIOLAISTEN EHKÄISYKIELLON EETTISYYS JA YHTEISÖSTÄ IRTAANTUNEIDEN MÄÄRÄ

050 542 88 44

tiedotus@uskontojenuhrientuki.fi

www.uut.fi

LYHENNELMÄ

Vanhoillislestadiolaisten perheissä on poikkeuksellisen paljon lapsia. Yhdistettynä suomalaiseen terveydenhuoltoon, sosiaaliturvaan ja pieneen lapsikuolleisuuteen, lestadiolaisten määrän pitäisi kasvaa eksponentiaalisesti. Näin ei kuitenkaan käy ja tästä voidaan päätellä liikkeestä eroavan huomattavan paljon ihmisiä.

Aiemmin ei ole esitetty kovin tarkkoja arvioita yhteisöstä irtaantuneiden määrästä. Arviot joudutaan perustamaan useisiin oletuksiin, mutta näyttää selvältä, että yli puolet vanhoillislestadiolaisiin perheisiin syntyvistä lapsista irtaantuu lestadiolaisuudesta. Tämän seurauksena entisiä vanhoillislestadiolaisia on enemmän kuin nykyisiä vanhoillislestadiolaisia eli arviolta enemmän kuin 120 000.

Eroaminen tiiviistä uskonyhteisöstä voi olla traumatisoiva kokemus. Vanhoillislestadiolaisuudesta irtaantuneiden suurta joukkoa voitaisiin pitää kansallisena traumana. Vanhoillislestadiolaisten ehkäisykielto on ihmisoikeusongelma, koska se uhkaa niin vanhempien kuin lastenkin terveyttä ja hyvinvointia.

Ehkäisemättömyys ei ole kaikkien lestadiolaisten oma valinta. Ei ole helppo valita toisin, jos yhteisö pitää ehkäisyä kuolemansyntyinä. Ehkäisemättömyyteen voidaan painostaa puolison, omaisten, yhteisön ja sen johtajien taholta.

Tässä artikkelissa tehtyjen laskelmien Excel-taulukot ovat saatavissa artikkelin kirjoittajalta.

NYKYISTEN JA ENTISTEN VANHOILLISLESTADIOLAISTEN MÄÄRÄ

Aiemminkin on havaittu, että vanhoillislestadiolaisuuden jättäviä täytyy olla paljon (Omat polut, 2013a). Tämän artikkelin tarkoituksena on laskea kuinka monet irtaantuivat vanhoillislestadiolaisuudesta vuosina 1970–2011 ja siten arvioida entisten vanhoillislestadiolaisten määrää Suomessa. Tämä on tärkeää siksi, että keskuudessamme on huomattavan suuri määrä ihmisiä, jotka ovat kokeneet eroamisen tiiviistä ja tiukasta uskonyhteisöstä, joka pitää itseään ainoana oikeana, pelastukseen johtavana tienä. Nykyisten ja entisten lestadiolaisten määrän pohtiminen on merkittävää myös kun arvioidaan ehkäisykiellon eettisyyttä.

Käytän tässä tekstissä keskeistä väestötieteen termiä, joka on hyvä selittää heti aluksi. Kokonaishedelmällisyysluku on arvio siitä, kuinka monta lasta naiset keskimäärin saavat koko elämänsä aikana. Luku perustuu useimmiten tietynä vuonna eri-ikäisille naisille keskimäärin syntyneiden lasten lukumääriin. Esimerkiksi Suomen kokonaishedelmällisyysluku vuonna 2011 oli 1,83 (Tilastokeskus, 2013). Vanhoillislestadiolaisten hedelmällisyydestä ei ole saatavilla tilastotietoa, joten tämän artikkelin oletukset lestadiolaisten kokonaishedelmällisyydestä perustuvat aiemmin esitettyihin arvioihin lestadiolaisperheiden lapsimääristä.

Suomessa on useita lestadiolaisuuden haaroja, joista suurin on vanhoillislestadiolaisuus. Tässä tekstissä käytetään termejä ”vanhoillislestadiolaisuus” ja ”lestadiolaisuus” tarkoittamaan samaa asiaa eli vanhoillislestadiolaisuutta.

Vanhoillislestadiolaisten oppien mukaan ehkäisy on syntiä. Jopa seksistä pidättäytymistä ja seksiä vain ”varmoina päivinä” on pidetty syntinä eli tulkinta on tiukempi kuin roomalaiskatolilaisuudessa (Toivio, 2013:135). Lisäksi Paavin puheista huolimatta hyvin monet katolilaiset ehkäisevät. Esimerkiksi Italiassa, jossa on asuu huomattavan paljon katolilaisia, syntyvyys on Euroopan alhaisimpien joukossa: italialaiset naiset saavat keskimäärin vain 1,41 lasta (Eurostat, 2013). Sen sijaan vanhoillislestadiolaiset näyttävät laajalti pidättävän ehkäisystä ja sen seurauksena perheet ovat huomattavan suuria. Noin 10–15

lasta lestadiolaisperheessä ei ole harvinaisuus. Useat entiset tai etniset lestadiolaiset ovat keskusteluissamme arvioineet, että tavallisin lapsiluku olisi 8–10 lasta. Jaakko Antilan arvio on 8–9 lasta (Omat Polut, 2013a) ja Johanna Hurtigin arvio on 8–10 lasta (Hurtig, 2013). Helsingin yliopiston kirkkohistorian professori Jouko Talonen on arvioinut julkisuudessa, että lestadiolaisperheissä on keskimäärin 6–7 lasta (STT, 2009).

Ehkäisykiellosta kirjoittaneen Kati Toivion mukaan lasten määrä on yksi vanhoillislestadiolaisuuden tärkeimmistä tuntomerkeistä, jolla luodaan yhteisöön kuuluvien identiteettiä (Toivio, 2013:126). Lestadiolaisten naisten kokonaishedelmällisyyslukua rajoittaa jonkin verran se, että kaikki eivät löydä heti puolisoa. Entisten lestadiolaisten havaintojen mukaan yhteisössä on naisia enemmän kuin miehiä, mikä saattaa rajoittaa hedelmällisyyttä tehokkaasti, koska yhteisön ulkopuolisen kanssa avioitumista ei pidetä suotavana. Lapsilukua rajoittaa myös se, että naiset saattavat alkaa käyttää ehkäisyä jossain vaiheessa elämässään kun he irtaantuvat lestadiolaisuudesta.

Tarkkoja tilastoja vanhoillislestadiolaisten määrästä ei ole. Tämä johtuu siitä, että vanhoillislestadiolaisuus on evankelisluterilaisen kirkon sisällä toimiva herätysliike. Vanhoillislestadiolaisilla ei ole rekistereissään tietoja kaikista itseään lestadiolaisina pitävistä ja väestörekisterissä ihmisiä ei ole merkitty vanhoillislestadiolaisiksi. Näin ollen ei ole myöskään tilastotietoja vanhoillislestadiolaisten lasten määristä. Arvioiden perusteella voidaan kuitenkin haarukoida suunnilleen nykyisten ja entisten vanhoillislestadiolaisten määriä.

Suuri osa yli 15-vuotiaista vanhoillislestadiolaisista on rauhanyhdistysten jäseniä. Näiden yhdistysten yhteenlaskettu jäsenmäärä on kasvanut taulukon 1 mukaisesti eli 1,7 kertaistunut reilussa 40 vuodessa. Lukuihin tulee kuitenkin suhtautua varauksella. Yhteisöstä eroavia on paljon. Useat entiset lestadiolaiset ovat kertoneet minulle, että he ovat saaneet jäsenmaksukirjeitä useita vuosia yhteisöstä irtaantumisen jälkeen. Yhdistyksestä eroamista voidaan pitää kiusallisena asiana tai erokirjettä ei vain viitsitä lähettää. Monet entiset

lestadiolaiset eivät tiedä ovatko kirjoilla jäseninä vai eivät.

Tämän lisäksi eri vuosilta olevien lukujen vertailukelpoisuutta on vaikea arvioida. Poistettiin entiset jäsenet rekisteristä huolellisemmin jonain aikana? Onko jäseneksi hakemisen/liittämisen kulttuurissa tapahtunut muutoksia? Onko jäseneksi liittymiseen ollut joskus suurempi sosiaalinen paine? Oliko jäsenmaksu kalliimpi vai halvempi käytettävissä oleviin tuloihin nähden vuonna 1969 verrattuna vuoteen 2011? En osaa vastata näihin ja mahdollisiin muihin kysymyksiin siitä millaiset tekijät ovat vaikuttaneet jäsenyyteen eri aikoina.

Jäsenten lisäksi vanhoillislestadiolaisten toimintaan osallistuu aktiivisesti henkilöitä, jotka eivät kuitenkaan maksa 10–20 euron jäsenmaksua. Jotkut entiset vanhoillislestadiolaiset ovat arvelleet, että jopa 30% vanhoillislestadiolaisten toimintaan aktiivisesti osallistuvista yli 15-vuotiaista ei maksaisi jäsenmaksua.

Vanhoillislestadiolaisten määrää voisi arvioida summittaisesti näin: Rauhanyhdistysten yhteenlaskettu jäsenmäärä on 34 510. Näistä osa on kuitenkin irtaantunut lestadiolaisuudesta, mutta ei ole lähettänyt eroilmoitusta. Ehkä 10% eli 3451 on tällaisia kirjoilla roikkujia. Jäljelle jää 31 059. Lisätään summittaisesti 5000 aikuista, jotka osallistuvat aktiivisesti lestadiolaisten toimintaan, mutta eivät maksa jäsenmaksua. Saadaan noin 36 000 yli 15-vuotiaista lestadiolaista. Arvioidaan, että näillä on keskimäärin kaksi alle 16-vuotiaista lasta eli noin neljä jokaista aikuista naista kohden (lasten määrä aikuista naista kohden vaihtelee nollan ja noin 15 välillä, joidenkin lapset ovat jo aikuisia, jotkut eivät ole vielä ehtineet saada lapsia, jotkut ovat lapsettomia). Tästä saadaan 36 000 aikuista ja 72 000 lasta eli yhteensä 108 000 lestadiolaista.

Jouko Talosen summittaisen arvion mukaan vanhoillislestadiolaisia oli Suomessa 1960-luvun lopussa noin 100 000 (STT, 2009). Vanhoillislestadiolaisten määrä on nykyään eri arvioiden mukaan noin 80 000–120 000, jopa 150 000 (Wikipedia, 2013). Talosen arvio vuonna 2009, että lestadiolaisia olisi noin 120 000 (STT, 2009). Jos Talosen arvio on oikeansuuntainen yhteisöön kuuluvien määrä on ilmeisesti kasvanut noin 20 000 hengellä viimeisen 40 vuoden aikana. Tämän arvion tueksi on näyttöä siitä, että liikkeessä olevien määrä ei ole oleellisesti muuttunut.

Vuosi	Jäseniä
1969	20 320
1990	28 050
2011	34 510

TAULUKKO 1: RAUHANYHDISTYSTEN YHTEENLASKETTU JÄSENMÄÄRÄ (LÄHDE: PALOLA, 2013).

Suviseurojen osallistujamäärä ja Päivämies-lehden tilaajien määrä ovat kasvaneet vain hieman viime vuosikymmeninä (Omat polut, 2013a). Suviseurojen osallistujamäärien arvioiminen on tosin vaikeaa ja arvioinnissa on saatettu käyttää erilaisia menetelmiä eri aikoina. Liikenneyhteyksien ja varallisuuden parantuminen olisi mahdollistanut entistä suuremman osallistujamäärän, mutta rajua kasvua ei kuitenkaan ole nähty.

Luvut ovat siis epävarmoja, mutta näyttöä ei ole siitä, että vanhoillislestadiolaisten määrä olisi kasvanut huomattavasti. Suuren syntyvyyden seurauksena vaikuttaa siltä, että yli puolet vanhoillislestadiolaisista on lapsia (Omat polut, 2013a). Suuri osa lapsista irtaantuu yhteisöstä nuoruudessaan, ehkä osaltaan juuri ehkäisykiellon vuoksi. Monet nuoret eivät halua itselleen tarkoin säädeltyä elämää yhteisössä, jonka normeihin kuuluu suurperheen perustaminen.

Alla tekemissämme laskelmissa olemme olettaneet, että lestadiolaisia oli vuonna 1969 yhteensä 100 000 ja yhteisö on kasvanut maltillisella vauhdilla 1,2-kertaiseksi eli lestadiolaisia olisi nyt 120 000. Nämä luvut perustuvat Talosen vuonna 2009 STT:n uutisessa esittämiin summittaisiin arvioihin (STT, 2009). Vanhoillislestadiolaisuuteen liitytään ulkopuolelta melko harvoin. Lestadiolaiset eivät tee kovin aktiivista käännytystyötä. Näin ollen liikkeen kokoon vaikuttavat pääasiassa syntyvyys, kuolleisuus, maasta/maahanmuutto, yhteisöstä irtaantuminen ja irtaantuneiden palaaminen yhteisöön. Tekemissämme laskelmissa entisten vanhoillislestadiolaisten määristä olemme pyrkineet ”konservatiivisiin” arvioihin eli emme pyri liioittelemaan vaan luvut ovat pikemminkin alakanttiin. Olemme olettaneet, että lestadiolaisuuteen ei liitytä ulkopuolelta lainkaan, vaikka tiedämmekin, että liittymistä tapahtuu hieman. Lestadiolaiset esimerkiksi tuntevat termin ”naimaparannus”, joka merkitsee sitä, että henkilö tekee parannuksen eli liittyy lestadiolaiseen liikkeeseen löytäessään lestadiolaisen puolison.

Liittymisellä lestadiolaisiin samoin kuin maastamuutolla on kuitenkin arviomme mukaan hyvin pieni vaikutus lestadiolaisten määrään verrattuna suureen syntyvyyteen.

STT:n uutisessa vuonna 2009 Jouko Talonen arvioi seuraavaa: "vaikka liike on kasvanut, niin on selvää, ettei kasvu ole samaa tasoa syntyvyyden kanssa. Jos näin olisi, vanhoillislestadiolaisten määrä olisi kasvanut vähintään kaksinkertaiseksi 40 vuodessa" (STT, 2009). Talonen on oikeassa, lestadiolaisten määrä olisi kasvanut vähintään kaksinkertaiseksi. Mutta tarkemmin laskettuna, jos lestadiolaisten liikkeen kasvu olisi samaa tasoa syntyvyyden kanssa, vanhoillislestadiolaisten määrä olisi kasvanut nelinkertaiseksi tai jopa yli viisinkertaiseksi.

Seuraavassa lasketaan kuinka paljon vanhoillislestadiolaisia olisi ollut vuonna 2011, jos heitä vuoden 1969 lopussa oli 100 000 eikä kukaan olisi eronnut liikkeestä. Oletetaan lisäksi, että vanhoillislestadiolaisten kokonaishedelmällisyysluku olisi koko ajanjakson 1970–2011 ollut seitsemän (eli jokainen nainen olisi synnyttänyt keskimäärin seitsemän lasta elämänsä aikana) ja että vanhoillislestadiolaisten kuolleisuus olisi sama kuin suomalaisilla keskimäärin (vaikka kuolleisuus saattaa olla keskimääräistä alhaisempaa, koska vanhoillislestadiolainen väestö on keskimääräistä nuorempaa. Tämä johtaa siis konservatiiviseen arvioon lestadiolaisten määrästä). Oletetaan, että kukaan ei eroasi lestadiolaisuudesta. Jos siirtolaisuutta ei huomioida (eli nettosiirtolaisuuden oletetaan olevan nolla), lestadiolaisten määrä vuonna 2011 olisi ollut 579 840. Jos vanhoillislestadiolaisten nettosiirtolaisuus olisi sama kuin väestössä keskimäärin, vuonna 2011 lestadiolaisia olisi ollut 595 006. Kuten voidaan havaita, lukuihin liittyy epävarmuuksia, mutta lienee melko turvallista sanoa, että mikäli lestadiolaisuudesta ei olisi viimeisen 40 vuoden aikana irtaannuttu ja lestadiolaiset naiset olisivat saaneet keskimäärin seitsemän lasta, lestadiolaisia olisi nyt yli puoli miljoonaa.

Näistä luvuista voidaan havaita, että keskimääräisellä siirtolaisuudella on vain vähäistä merkitystä tuloksiin. Siirtolaisuudella voi olla merkitystä vanhoillislestadiolaisten määrään, jos esimerkiksi maastamuutto on keskimääräistä suurempaa vanhoillislestadiolaisten keskuudessa tai jos maahanmuuttajista poikkeuksellisen monet liittyisivät lestadiolaisiksi. Tästä ei kuitenkaan ole näyttöä.

Toistetaan laskelmat vielä vähän erilaisilla oletuksilla. Entä jos lestadiolaiset naiset olisivat saaneet keskimäärin kuusi lasta? Vuonna 2011 lestadiolaisia olisi ollut 428 840 (siirtolaisuutta ei ole huomioitu). Entä jos lestadiolaistenkin syntyvyys on laskenut erilaisista syistä? Esimerkiksi naiset saattavat opiskella pidempään ja avioitua myöhemmin kuin 1970-luvulla. Erilaisia ehkäisymenetelmiä saatetaan käyttää kielloista huolimatta aiempaa enemmän (Omat polut, 2013b). Nykyään puolison löytäminen jo noin 18-vuotiaana voi olla vaikeampaa kuin aiemmin.

Toistetaan laskelmat vielä seuraavin oletuksin: vanhoillislestadiolaisten naisten kokonaishedelmällisyysluku on laskenut seuraavasti: 1970-luvulla se oli 8, 1980-luvulla 7, 1990-luvulla 6 ja 2000-luvulla 5. Vuonna 2011 lestadiolaisia olisi ollut 487 476 (siirtolaisuutta ei ole huomioitu).

Entisten lestadiolaisten määrää laskiessa pitää luonnollisesti ottaa huomioon, että yhteisöstä irtaantuneet eivät enää kasvata yhteisöä lapsillaan. Taustaoletuksina lestadiolaisia oli vuoden 1969 lopussa 100 000, nyt heitä on 120 000, siirtolaisuutta ei ole huomioitu ja kuolleisuus arvioidaan samaksi kuin väestössä keskimäärin. Jos oletuksena on, että lestadiolaisten naisten kokonaishedelmällisyysluku on ollut seitsemän viimeisen 40 vuoden aikana, arvioimme, että liikkeestä on tänä ajanjaksona irtaantunut noin 176 052 ihmistä. Jos irtaantuneiden kuolleisuuden arvioidaan olleen samaa tasoa kuin väestössä keskimäärin, keskuudessamme olisi tällä hetkellä noin 145 348 entistä vanhoillislestadiolaista. Jos kokonaishedelmällisyysluvun oletetaan olevan kahdeksan, vastaavat luvut ovat 210 530 liikkeestä eronnutta ja 173 925 nykyään elossa olevaa entistä vanhoillislestadiolaista. Jos taas vanhoillislestadiolaisten naisten kokonaishedelmällisyys olisi laskenut yhdellä lapsella vuosikymmenessä 1970-luvun kahdeksasta 2000-luvulla viiteen, olisi liikkeestä eronneita noin 171 508 ja nykyään elossa olevia entisiä vanhoillislestadiolaisia noin 141 687. Näissä arvioissa esitettyjen lukujen lisäksi keskuudessamme on entisiä vanhoillislestadiolaisia, jotka ovat irtaantuneet yhteisöstä ennen tarkastelujaksomme alkua eli ennen vuotta 1969.

Jos kokonaishedelmällisyysluku on seitsemän, arviomme mukaan noin 73% lestadiolaiseen perheeseen syntyneistä on jättänyt lestadiolaisuuden. Jos kokonaishedelmällisyysluku on kuusi, noin 67% lestadiolaiseen perheeseen syntyneistä on jättänyt lestadiolaisuuden. Melko turvallisesti voidaan arvioida, että selvästi yli puolet lestadiolaisiin perheisiin syntyneistä on irtaantunut lestadiolaisuudesta. Näistä luvuista voidaan päätellä, että Suomessa on todennäköisesti enemmän entisiä kuin nykyisiä vanhoillislestadiolaisia. Kun entiset ja nykyiset lestadiolaiset lasketaan yhteen ja huomioidaan, että monilla heistä on läheisiä ja omaisia, jotka eivät ole nykyisiä tai entisiä lestadiolaisia, voidaan todeta lestadiolaisuuden vaikuttaneen läheisesti yli puolen miljoonan suomalaisen elämään.

Lestadiolaisuus koskettaa koko kansakuntaa, koska tuntemiesi ihmisten joukossa on hyvin suurella todennäköisyydellä nykyisiä tai entisiä lestadiolaisia. Saattaa olla, että tuntemasi entiset ja nykyiset lestadiolaiset eivät ole kertoneet taustastaan, koska lestadiolaisiin suhtaudutaan usein kielteisesti valtaväestön keskuudessa. Vaikka lestadiolaisuuteen on aina liittynyt tietynlainen pohjoinen ulottuvuus, muuttoliikkeen seurauksena suuri osa näistä nykyisistä ja entisistä lestadiolaisista asuu Etelä-Suomen suurissa kaupungeissa.

EROAMINEN VANHOILLISLESTADIO- LAISUUDESTA VOI OLLA TRAUMATISOIVA KOKEMUS

Tiiviit uskonyhteisöt luovat usein jyrkkiä rajoja "meidän" ja "muiden" välille. Yhteisöt istuttavat usein jäseniinsä pelkoja siitä, että laumasta eroaville tapahtuu jotain hyvin ikävää. Eroamiseen voi sisältyä esimerkiksi pelkoa helvettiin joutumisesta, pahojen henkivoimien pelkoa ja läheisten ihmissuhteiden katkeamista tai viilenemistä. Oman "heimon" menettäminen on ihmisen evoluution historiassa merkinnyt yleensä kuolemaa ja tästä syystä läheisten menettäminen on ihmiselle hyvin tuskallista ja voi tuntua suunnilleen yhtä pahalta kuin kuolemantuomio. Erottuaan tiukasta uskonyhteisöstä ihmisen pitää rakentaa itselleen uusi identiteetti ja maailmankuva, mikä voi viedä vuosia. Tässä tuhansien traumojen maassa on kymmeniä tuhansia entisiä vanhoillislestadiolaisia. Heitä on suunnilleen yksi Suomen jokaisen järven rannalle.

Vanhoillislestadiolaisuudesta irtaantumista helpottaa se, että lestadiolaisilla on yleensä runsaasti läheisiä, jotka myöskin ovat irtaantuneet lestadiolaisuudesta. Keskimäärin yli puolet heidän omaisistaan ja sukulaisistaan on eronnut tai eroaa jossain vaiheessa liikkeestä. Vertaistukea on siis useimmille tarjolla lähellä. Siirtyminen riviluterilaiseksi on myös usein melko kivuton prosessi, lestadiolaiset kun ovat luterilaisia jo valmiiksi. Uskontojen uhrien tuki UUT ry tarjoaa vertaistukea puhelimen, sähköpostin ja vertaistukiryhmien muodossa.

EHKÄISYKIELTO ON EPÄEETTINEN

Vanhoillislestadiolaisten johtajien määräämä ehkäisykielto on epäeettinen monesta syystä. Ensinnäkin, yhdistettynä edistyneeseen terveydenhuoltoon, sosiaaliturvaan ja pieneen lapsikuolleisuuteen, ehkäisykiellosta ei voitaisi tehdä kantilaisittain universaalia (katso kategorinen imperatiivi http://fi.wikipedia.org/wiki/Kategorinen_imperatiivi).

Jos kaikki lopettaisivat ehkäisykokonaan, maailman kantokyky loppuisi hyvin nopeasti. Jos pelkästään vanhoillislestadiolaiset hankkisivat keskimäärin seitsemän lasta naista kohden ja jos liikkeestä ei irtaannuttaisi, 100 000 ihmisen joukko kasvaisi miljardien suuruiseksi vain yhdeksässä sukupolvessa. Kymmenes sukupolvi saisi yli 13 miljardia lasta.

Suomessa kokonaishedelmällisyysluku on ollut viime vuosina noin 1,8 (Eurostat, 2013). Jotta väestö pysyisi samansuuruisena, kokonaishedelmällisyysluvun pitäisi olla noin 2,1. Voidaan olla monta mieltä siitä, pitäisikö väestön kasvaa, supistua vai pysyä samansuuruisena, mutta useimmille lienee selvää jyrkkien muutosten aiheuttavan ongelmia. Esimerkiksi tällä hetkellä Suomen huoltosuhde heikkenee. Tulevaisuudessa on huomattavasti nykyistä vähemmän työikäistä väestöä ellei siirtolaisuus tai jokin muu muutos korjaa tilannetta. Vanhoillislestadiolaiset ovat parantaneet Suomen huoltosuhdetta, mutta se ei tee ehkäisykiellosta ongelmatonta.

Ehkäisykielto on ihmisoikeusongelma, joka uhkaa ihmisten terveyttä ja hyvinvointia. Suuren lapsilauman synnyttäminen ja huoltaminen on raskasta. Pelkästään leivän hankkiminen pöytään vaatii melkoisia ponnistuksia. Varsinkin silloin kun suureen lapsijoukkoon yhdistyy muita stressitekijöitä kuten vanhempien parisuhdeongelmat, (mielen)terveysongelmat tai vaikkapa toisen vanhemman vaativa työ esimerkiksi työmatkoineen, voimat voivat loppua ja loppuvat usein. Tällaisessa tilanteessa lapset eivät saa riittävästi huomiota ja joskus ravinnon määrässä tai ainakin laadussa on puutteita. Johanna Hurtigin tutkimusten mukaan tämä voi johtaa esimerkiksi äitien väkivaltaisuuteen. Tässä tilanteessa kaikki ovat uhreja, myös vanhemmat, joilla ei ole mahdollisuuksia hyvään vanhemmuuteen (Hurtig, 2013).

Ehkäisemättömyys ei ole kaikkien lestadiolaisten oma valinta. Ei ole helppo valita toisin, jos yhteisö pitää ehkäisyä kuolemansyntyinä. Ehkäisemättömyyteen voidaan painostaan puolison, omaisten, yhteisön ja sen johtajien taholta (Kouros, 2011: 143–145).

Vanhoillislestadiolaisten ehkäisykiellon juuret ovat 1940-luvulla. Kun ehkäisy valtaväestön keskuudessa yleistyi 1960-luvulla, vanhoillislestadiolaisten julkaisut ja seurapuheet ottivat jyrkän kannan ehkäisyyn vuonna 1967 (Toivio, 2013). Siihen aikaan se ei vaikuttanut kovin radikaalilta. Muillakin perheillä oli silloin paljon lapsia, joita tarvittiin maatalousyhteiskunnan töihin. Nykyiset työt on huomattavasti vaikeampi yhdistää valtavan lapsilauman hoitamiseen. Lestadiolaisuudesta eroaminen voi olla nykyään yleisempää, koska elämä suurperheessä poikkeaa niin paljon valtavirrasta. Lestadiolaisten johtajat ovat arvioineet yhteisöstä eroamisen olevan kasvamassa (Omat polut, 2013c).

Vanhoillislestadiolaisten ehkäisykielto tuottaa nykyään enemmän "helvetinmatkalaisia" kuin "taivasmatkalaisia" eli enemmän entisiä kuin nykyisiä vanhoillislestadiolaisia. Vanhoillislestadiolainen pappi Seppo Lohi on julkisuudessa arvellut, että ehkäisykielto pitää vanhoillislestadiolaisten yhteisön elinvoimaisena ja ilman sitä yhteisö näivettyisi pois (Omat polut, 2013c). Mielestäni ehkäisykiellon höllentäminen voisi olla hyvä strategia vanhoillislestadiolaisten johtajille, jos he haluavat yhteisönsä säilyvän elinvoimaisena. Nuorten ei tarvitsisi lähteä pois lestadiolaisuudesta sankoin joukoin, jos yhteisön normit eivät edellyttäisi suurperheen perustamista.

TÄSSÄ ARTIKKELISSA MAINITTUJEN MATEMAATTISTEN LASKELMIEN TAKANA ON YSTÄVÄNI, JOKA ON VÄESTÖTETEILIJÄ HELSINGIN YLIOPISTOSSA. HÄN HALUAA PYSYÄ NIMETTÖMÄNÄ. EXCEL-TAULUKOT LASKELMISTA OVAT SAATAVISSA TÄMÄN TEKSTIN KIRJOITTAJALTA. OSOITTEENI ON JONI.VALKILA@UUT.FI.

LÄHTEET:

Eurostat (2013). Fertility Statistics.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Fertility_statistics

Hurtig, Johanna (2013). Tutkimuksen esittely Uskontojen uhrien tuki ry:n vertaistukitilaisuudessa Helsingissä 28.3.2013.

Kouros, Kristiina (2011). Kuka on vastuussa? Teoksessa: Iloisen talon kellareissa, Kristiina Kouros (toim.). Helsinki, Like.

Ehkäisykielto: omantunnon asia vai ihmisoikeuskysymys? Teoksessa: Tuoreet oksat viinipuussa, Meri-Anna Hintsala ja Mauri Kinnunen (toim.). Helsinki, Kirjapaja.

Omat polut (2013a). Arvio: 40% vl-nuorista irtaantuu liikkeestä

<http://freepathways.wordpress.com/2012/10/02/40-pros-irtaantuu/>

Ladattu 22.5.2013.

Omat polut (2013b). Lestadiolaisnaiset turvautuvat salaa ehkäisyyn.

<http://freepathways.wordpress.com/2011/11/13/naiset-ehkaisevat-salaa/>

Ladattu 22.5.2013.

Omat polut (2013c). Nuoret jättävät vanhoillislestadiolaisuuden – suuri syntyvyys ei kasvata jäsenmäärää.

<http://freepathways.wordpress.com/2009/04/08/suuri-syntyvyys-kasvattaa-lestadiolaisuutta-hitaasti/>

Ladattu 22.5.2013.

Palola, Ari-Pekka (2013). Rauhanyhdistysten jäsenmäärä. Sähköpostitse saatu tieto 5.6.2013.

STT (2009). Suuri syntyvyys kasvattaa lestadiolaisuutta hitaasti. STT:n uutinen 8.2.2009 julkaistiin useissa lehdissä kuten Kalevassa 9.2.2009.

Tilastokeskus (2013). Syntyvyys aleni hieman.

http://tilastokeskus.fi/til/synt/2011/synt_2011_2012-04-13_tie_001_fi.html

Ladattu 22.5.2013.

Toivio, Kati (2013). Ehkäisykielto: omantunnonasia vai ihmisoikeuskysymys? Teoksessa: Tuoreet oksat viinipuussa, Meri-Anna Hintsala ja Mauri Kinnunen (toim.). Helsinki, Kirjapaja.

Wikipedia (2013). Vanhoillislestadiolaisuus.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Vanhoillislestadiolaisuus>

Ladattu 23.5.2013.